

OPEC+, avagy a megbékélés artikulációja

Lits Benedek, Lits Levente

„Ezért ha volna rá mód, hogy egy város vagy egy hadsereg csupa szerelmes férfiból és fiúból álljon, ezek úgy kerülnének mindent, ami szégyenletes, és úgy iparkodnának kitűnni | egymás előtt, hogy mindenkin túltennének városuk kormányzásában, csatában pedig, még ha számra kevesen volnának is, mondhatni az egész világot legyőznék.”

Platón: A lakoma 178 e3 – 179 a5 (ford. Telegdi Zs.)

Elméleti áttekintés

Korunkban nyilvánvalóvá vált, hogy a kőolaj-kitermeléssel kapcsolatos gazdaságpolitikai koordináció mélyebb nexusokat ápol a szabadság és biztonság fogalmaival, mint azt korábban el lehetett gondolni. A szakpolitika alkotta keretrendszer radikális megváltozása mintegy önmagából fejt ki annak ellentmondását, hogy képes-e a piac napjainkban artikulálni az értékrendről folyó diskurzust. A demokrácia jelentette struktúra alakváltozását kikényszerítő New Deal és Green New Deal ezt kíséri minduntalan. A technológia pedig alárendelődik engedelmesen az infrastruktúra totális narratívájának, mely ábránd és beszéd a társadalmi igazságosságról. Azonban, mielőtt a cikk címében már jelölt tételt részeiben körüljárjuk, Josep Borrell gondolatát vennénk felütésképp, hogy a megváltozó világrend, a változó világ energiabiztonság-polémiáját követve belássuk, hogy a kultúra a technológia és az esztétika szükségszerűen jelen vannak az új középtávú szakaszban, így pedig a dekarbonizáció piaci mechanizmusa kifejezője a megbontott közösség helyreállításának, a megbocsátás dialektikájának.

„Az Egyesült Államok gondoskodott a biztonságunkról. Kína és Oroszország biztosították jólétünk alapját. Ez a világ már nem létezik többé.” - állapította meg október 10-én Josep Borrell az Európai Unió külügyi és biztonságpolitikai főképviseleje, ezzel elismerve azt az évtizedek óta elhúzódó tendenciát, bomlást, mely a 2020-as évek világpolitikai folyamataihoz vezettek. Ennek az állításnak két elkerülhetetlen oka van. Egyrészt a külső nem képes a belső fennmaradását szavatolni, így elkerülhetetlen egységének felmutatása. Ekképp a globális kormányzás sem történhet a társadalmak részvétele nélkül különös tekintettel a biztonságpolitikára nézve, ennek sajátos eleme a permanens hevületű geopolitika, mint Odüsszeusz tekintete. (További nexus az új technológiában és a digitalizációban beálló fordulat.) Másrészt a belső nem képes a külső jelenlétét szavatolni, így szintén elkerülhetetlen az egység megalkotása, ekképp a jólét alapja a teljes periferikussága mindennek. (Ezt az értékrend és vezetettség centrumnélküliségére értem, így származtatjuk a kultúrából a jólétet, sőt azáltal definiáljuk azt.) Mindezekből az is következik, hogy a neoliberális gazdaságpolitika korszaka lezárul, mely hamis fennmaradás és hamis jelenlét. A tulajdonképpeni cikkünk tárgyának reflexiója, ami a koordináció és dekarbonizáció.

Jean Tirole legutóbbi könyvében, a Közgazdaságtan a közjóért címűben ezt a változást beszéli el lényegében, ezért is említenénk meg példaként, ahol hangsúlyozza: “hogy miközben a jelenlegi antropogénikus (ember okozta) kibocsátás nagyobb részéért a jelenlegi fejlett

országok felelősek, a jövőbeni kibocsátások terén a fejlődő országok játsszák a meghatározó szerepet.” (Tirole, 2021) Az általa felvázolt modell (268. oldal, 8.1. ábra), mely a CO₂ kibocsátás és a GDP viszonyának alakulását mutatja be, egy törést rejt a 2020-as években. És minthogy úgy gondoljuk és emellett is érveltünk, hogy az ökológia követi a kultúrát szükségszerűségében és nem viszont, a felforrósodás megállítása a már fennálló megváltozásából következik. Így annak ellenére, hogy korábban a CO₂ kibocsátással azonos irányú tendencia jelölte a GDP növekedésének útját (konjunktúra), most ellentétes viszonyt feltételezünk (1,5-2 fokos modell esetén). „Eltérően a kapitalizmus korábbi szakaszaitól, melyek során a fejlődés, azaz a konjunktúra, mint tőke-munka viszony kiteljesedése jelent meg, most a kapitalizmus, mint recesszió válik láthatóvá.” (Lits-Lits, 2022 megjelenés alatt) Tehát miként kifejeztük Borrell szavaiból a fennmaradás és jelenlét különösen harcosságot, mely a jövőképpen csatlakozik, mint a társadalmi igazságosság artikulációja, mely ébredés a kizárólagosban, a címben rejlt érnénk tetten. Állításunkat, melyet a sajtóban létrejövő elemzései során empirikusan is körbejárunk a későbbiekben, másodszor is olvasónk elé tárjuk, miszerint a dekarbonizáció piaci mechanizmusa kifejezője a megbontott közösség helyreállításának, a megbocsátás dialektikájának. Ekképp az OPEC+ október 5-ei döntése az elméleti fordulat okozója (lásd Borrell-tétel), így lényegileg metaforikus (átkódolt), és a megbocsátás dialektikájában közös jövőképet eredményez.

A belső reakció jegyeinek megbontása céljából a reálutópia fogalmát vezetnénk be elsőként a jövőkép és a jövőpolitika azonosságait célozva, hogy abban bizonyosságunk egyedülieként egyértelművé talán csak a helyes felé történő engedelmisséget tegyük: Elpusztítani mindent, ami igazságtalan, ez a pusztulat artikulációja. Lényegileg a jövő gondolata csak a nemtelenről való lemondás és annak elfedezésének gesztusában állhat, annak belátását követően, hogy a jövőnek egyedül mikéntje lehet, tehát minősége, míg mellőz mindent, ami pusztán mennyiségi azonosság. (Lits és Lits, 2022) Tehát a megbocsátás diszkurzív fogalom, ami kapcsán Ferenc pápa arról beszélt, hogy az öröm *„megbocsátásból születik és békét ad! Olyan öröm, amely felemel anélkül, hogy megalázza”* (ford. Tózsér,

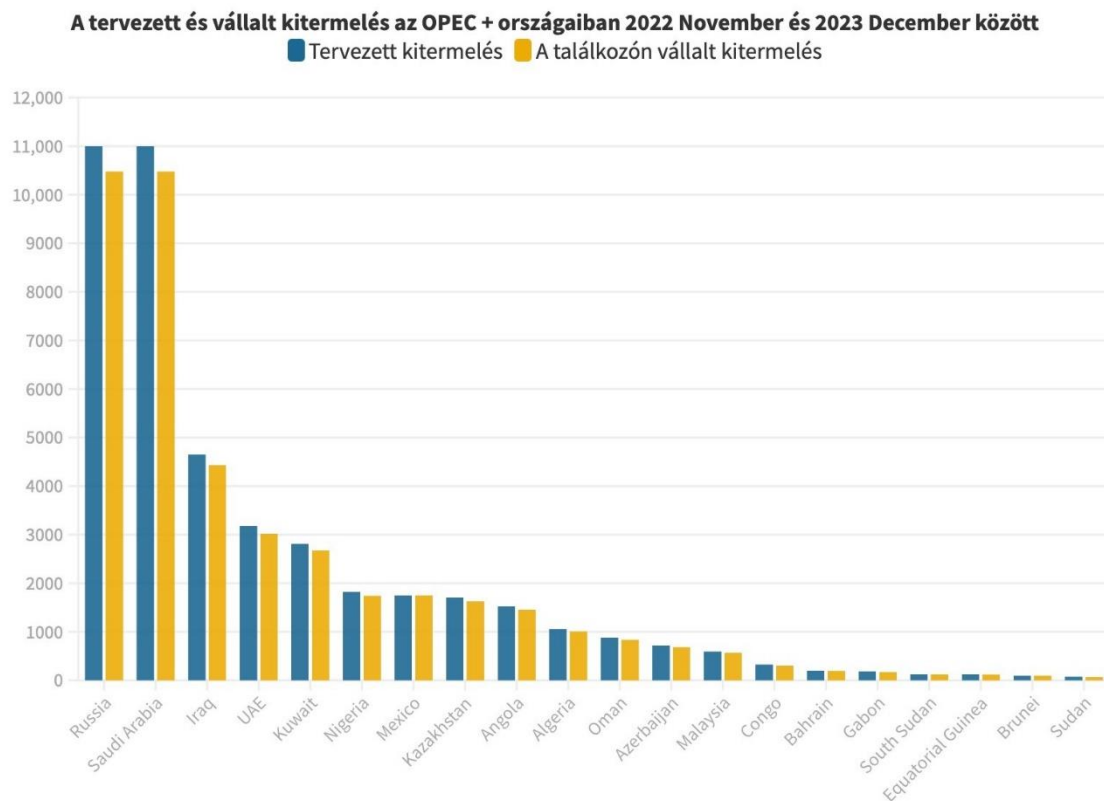
2022), ekképp képes megjeleníteni az egyén lehetőségét a gazdasági koordinációban. Ez a CO₂-termelés fordulata, a külső és belső egysége a fennmaradás és a jelenlét adatszerkezetében. A dekarbonizáció piaci mechanizmusa (OPEC+ döntése) pedig az értelmi felfogása az értékrendhez történő igazodás realizmusának. Így a tudás itt sem elhanyagolható eleme azon fontos elméleti megalapozottságnak, miszerint „a megbocsátás nem kegyelem, nem elnézés, nem mentségkeresés, nem felejtés, nem tagadás.” (Pál és Lakatos, 2020)

Az áttekintés főbb meglátásainak kiemelésével át is térünk az empiria beágyazottságának pontjaira. Elsőként: A technológia és az esztétika tendenciái kifejezik az egységre törekvést és a kultúra szükségszerűségét követve az ökológia tekintetében is láthatóvá válik a megütközés és a politikai koordináció jelölte új középtávú szakasz. Másodszor: A megbékélés, ami a megbocsátás ellentételességein túli, meghatározó vonulata és performatív gesztusa az energiabiztonság-polémiának, ami a megváltozó világrend, a változó világ politikája. Ezen felül a dekarbonizáció szakpolitikai tendenciái mintegy szükségszerűen artikulálják annak bekövetkeztét és mechanizmusát, hogy a világpiac helyén totálisan megszerveződik a

következőkben bemutatkozó gazdaságpolitikai perspektíva, ami végső soron a termelés az értékek dialógusában.

Tömörülés és karbonpolitika

A világ legmeghatározóbb kőolajexportáló országait tömörítő OPEC + Bécsben 2022 október 5-én szerdán tartotta fennállásának 33-dik találkozóját, ahol az orosz-ukrán háború okozta piaci mozgásokra reagált a szervezet. Az országok kitermelését a hivatalos sajtóközlemény értelmében 2022 novemberétől 2023 decemberéig összességében napi kétmillió hordóval csökkentik, ez a teljes kitermelés 4.56%-os csökkentését jelenti, mely csökkentésből az egyes tagok geopolitikai és diplomáciai súlyuk szerint különböző mértékben vállalnak részt. Az OPEC+ két legnagyobb szereplője, Oroszország és Szaúd-Arábia a 11 004 hordós napi kitermelésüket egyaránt 10 478 hordóra mérsékli.

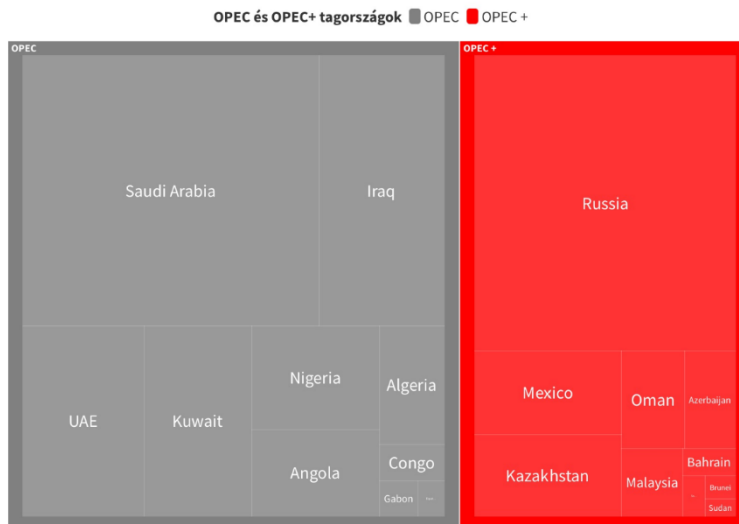

1. ábra A kitermelési kvóták alakulása az októberi csúc előtt és után.

Forrás: opec.org (saját szerkesztés, <https://public.flourish.studio/visualisation/11464860/>)

Ekkora kínálati sokkra a COVID-19 kezdeti időszaka óta nem volt példa. 2020 első negyedében azonban a kereslet spontán csökkenését követően közel teljes érdekegyezőség állt fenn az OPEC, OPEC+ és az Egyesült Államok olajipara között. Jelenleg azonban egy aszimmetrikus geopolitikai helyzet mentén jöttek létre túleresletli és túlkínálati lokációk, melyek kiegyensúlyozása a feleknek nem érdeke. Az érdekszférák versenyében az USA természetes módon a kartell-működésmód ellenében kínálati lazítást próbált kiharcolni

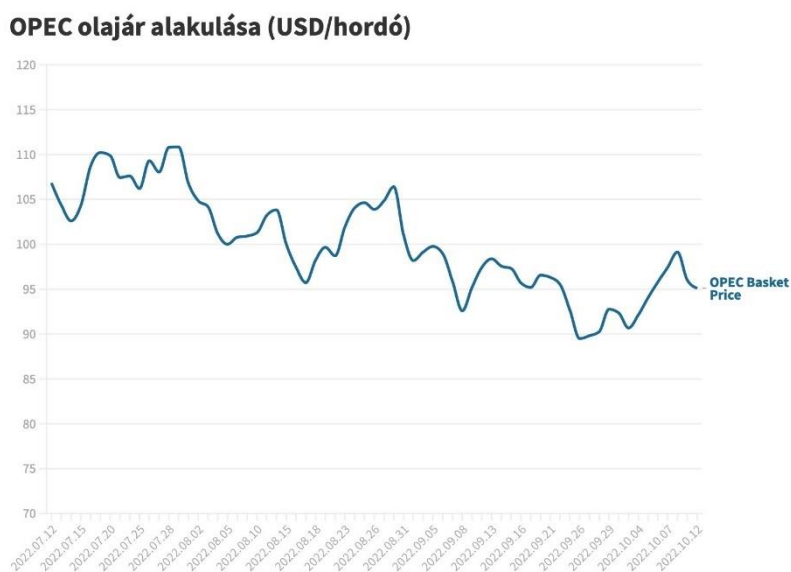
diplomáciai úton, mellyel a kitermelők profitjának elvesztése nélkül a lokális keresleti problémák megoldásával az energiapiac az orosz fél kínálati pozíciói tovább gyengülének.

2. ábra Az OPEC és OPEC+ tagországok kitermelési kvótáik arányába.

Forrás: opec.org (saját szerkesztés, <https://public.flourish.studio/visualisation/11465026/>)

A nyugati szövetségi rendszer erre irányuló gazdaságdiplomáciai törekvései bár középtávon az olajár csökkenésével sikernek tűnhettek, a konkrét tárgyalási folyamatot vizsgálva nem bizonyultak sikeresnek. Október 3-a és október 10-e között az OPEC súlyozott olajár 90.68 USD-ről 99.13 USD-ra nőtt, ez egy hét alatt 9.3%-os növekedést jelentett. A bécsi csúcs hosszútávú hatásairól még biztosat állítani ugyan nem lehet, de az általános recessziós várakozások miatt nem valószínű, hogy további spontán kínálati csökkenés nélkül az olajár június óta tartó csökkenő trendje megváltozna. Október 10-ét követően az olajár újra csökkenő tendenciát mutatott, október 13-án 93.66-os átlagos kosárértékkel. (opec.org, 2022)

3. ábra Az OPEC átlagos olajárának alakulása.

Forrás: opec.org (saját szerkesztés, <https://public.flourish.studio/visualisation/11474911/>)

Párbeszéd az OPEC+ kapcsán (Bécs, 2022.10.05.)*The Washington Post*

A The Washington Post első híreiben még a tárgyilagosság alapvető módszertana mellett elemezte a kialakult piaci helyzetet, megemlítve az Európai Unió által még az OPEC+ előtt elfogadott ársapka javaslatát, annak mechanizmusait, illetve az OPEC kínálatcsökkentő döntésének lehetséges következményeit. A szerző a Fehér Ház felelősségét és aktív lobbiját a döntéssel szemben látványosan kiemelte, mellyel az Egyesült Államok gazdasági és értékrendi kiállásának egyaránt hangot adott. Az olajár-krízis - jegyzi meg a lap - rehabilitálta a négy évvel ezelőtt Jamal Khashoggi újságíró ellen elkövetett merénylet miatt diplomáciai karanténba kényszerült szaúdi királyt, akivel már Macron és Biden egyaránt találkozott. A szöveg belső konfliktusát alapvetően az értékrendi vita határozza meg: a szabadságért történő kiállítás - "Democracy Dies in Darkness" - és az orosz agresszió gazdasági vetületeinek kezelése, a transzatlanti szövetségi rendszer egyben tartása és az európai recesszió elkerülése valahol mégis sorrendbe állíthatók. (WP, 2022.10.06.)

A négy nappal a döntés után megjelent interjú, melyet Henry Farrell és Jeff D. Colgan, a Brown University politológiai professzora jegyez, már aktuálisabban és keményebben nyúl a meglehetősen lobbanékony témához. Narratívájukat alapvetően egy ambivalens szaúdi viszony jellemzi: a királyság az olajárak megemeléseinek szándékával és a kiéleződő Izrael-politikával egyszerre lép fel Oroszország szövetségeseiként s ellenfeleiként is, többek között az Egyesült Államokkal kötött további fegyvervásárlási megállapodás és a dollár, mint fizetőeszköz, makrogazdasági megtámogatása mentén. Az USA egyes intézményeiben felmerült az OPEC, mint kartell elleni jogi lépések megtétele, ám ezt a politológus szerzőpáros nem tartja adekvát megoldásnak. Egyrészt mivel historikus adatok alapján bizonyítható, hogy a legtöbb ország be sem tartja az OPEC-ben elfogadott kínálati szintet, másrészt a jogi procedúráknál sokkal hatékonyabb eszközökhöz is nyúlhatna az amerikai vezetés, mint például pénzügyi, hadiipar vagy kutatás-fejlesztési szankciók bevezetése. A szakértő a dekarbonizációra nem lát kilátást a következő évtizedekben, így az azzal kalkuláló geopolitikai megoldásokat rövid távon elveti. (WP, 2022.10.10.)

The Guardian

A brit lapnál a OPEC+ döntés értelmezésében egyszerre találunk rendkívül tárgyilagos hangnemet, sajtóközleményekkel és adatokkal tűzdelt cikkeket és elemzéseket, de egyszerre érzékelhetővé is válik egyfajta gazdaságpolitikai narratíva keret, melyet a nemzetközi politika egyes megszólalásainak bemutatásával ad át a szerkesztő. A bécsi tárgyalásokat követően a Guardian Biden szerepét elsősorban nem geopolitikai szempontból, hanem az inflációs környezet visszafogására tett kísérletek mentén narrálja. Úgy gondolják, hogy a közepes és alacsony jövedelmű országok és társadalmi csoportok számára fog a "vártnál nagyobb" kínálati szűkítés érdemben életszínvonal-eséssel járni. Putyin ukrajnai háborúját is mint világgazdasági eseményt említi a lap. A nyugati szövetség és Biden elnök csupán "csalódott" az agresszor és az OPEC+ tagjainak "rövid távú szemléletében". Válaszul az USA mennyiségi bővítését említik meg, ami 10 milliárd hordó további kínálatot jelenthet a következő hónapban. Ez az OPEC+ 5 napnyi

átlagos kitermelésével egyezik meg nagyságrendileg: a szimbolikusnál több, a strukturálisnál kevesebb. A csökkentett orosz kínálat felvevőpiacát India és Kína jelenthetik - zárja első elemzését a témában a brit lap. (The Guardian, 2022.10.05.)

Egy hét elteltével itt is megjelentek részletesebb cikkek az előző hét piaci folyamatainak geopolitikai viszonyairól. Az OPEC+ háborús szerepvállalása mellett ezúttal már nem megy el a brit lap. Oroszország a megállapodásban meghatározott kvótát már a háború kezdetét megelőzően sem exportálta a nemzetközi olajpiacokra egy tudatos áremelkedést célzó terv keretei között. Ezen döntéssel azonban nem csak fenntartják az orosz félnek rendkívül kedvező magas árfekvést, de az önkorlátozásnak köszönhetően Oroszország további piacokhoz is hozzáférést nyerhet. Elemzésükben kitérnek még a szaúdi királyi család jelentős orosz befektetéseire (Gazprom, Rosneft és Lukoil), a brit szakértők szerint azonban az amerikai-szaúdi kapcsolatok elmérgesedése még nincs kilátásban. (The Guardian, 2022.10.12.)

Deutsche Welle

A német gazdasági sajtó narratívájában már jelentősen eltér az angolszász lapok és szakértők álláspontjától. A Deutsche Welle október 5-ei cikkének fejlécében már Putyin háborújának rejtett finanszírozásáról ír, melyben mind a 23 OPEC+ tagország egyaránt részt vállal. Egészen természetes módon a német szemlélet egy jól artikulált szankciós rendszerről és egy tudatos gazdasági hadviselésről beszél, mint a nyugati szövetségi rend erkölcsi imperatívusza, a nemzetközi szerződések által garantált szuverén ország megtámadását és elfoglalását büntető geopolitikai viszonyrendszer játékelméleti konstrukciója. A lap értelmezése a Biden-i rövidlátó OPEC+ és a csalódottság képeihez mélységet rendel: a globalizáció békekonstrukciójának etikai és pragmatikus megértése, a szerződészegések mellé megfelelő súlyú szankciós és katonai válaszok hozzárendelése mind-mind kollektív feladat. Josep Borrell üzenete már egy héttel korábban a német szakértők gondolataiból tisztán olvasható. (DW, 2022.10.05.)

Rijád a legkézenfekvőbb módon válaszolt a nemzetközi kritikákra: "tisztán gazdasági" megfontolásból tettek mindent, amikor Bécsben a többi tagországgal egyhangúan a kvóták csökkentése mellett tették le a voksukat. A cikk keretezése szerint az Európai Unió politikai gazdaságtani szempontrendszerében ez a válasz a legkevésbé sem elfogadható, annak ellenére, hogy az értékrendi gazdaságpolitika rövid távon olykor megterhelőnek is tűnhet: a német gazdaságban megjelentek már az első recesszióra utaló jelek, ugyanis a német ipar augusztusi megrendelése például 2.4%-os csökkenést mutattak. (Destatis, 2022) Az értékrendi elkülönbözés azonban hosszútávon a gazdasági siker, legvégül pedig a békés és igazságos együttélés egyedüli záloga. Német oldalról a "rövidlátás" kritika valójában sokkal inkább, mint az értékrendi tudás hiánya jelenik meg, mely tudás hiányát az OPEC+ államai nem tudják pótolni, akármennyi Ukrajna függetlensége mellett kiálló sajtóközleményt is adnak ki vagy akárhányszor is fogadják az USA elnökét parlamentjeikben vagy a királyi palotáikban. (DW, 2022.10.23.)

Russia Today

A Russia Today "technikai döntésről" cikkezik - az olajárat a 2022 év utolsó, illetve 2023 első negyedévére várható recessziós várakozások határozzák meg - értelmezi a portál. (RT, 2022.10.05.) Az OPEC döntéséről belpolitikától mentes nyilatkozatokat olvasni, Putyin elnök

nyilatkozata a kiegyensúlyozott keresletről és kínálatról beszél és nem az ukrán invázió első jelentős külpolitikai sikeréről. Természetesen nem beszélhetünk még direkt szövetségesekről, az RT nem szemlézi Rijád nyilatkozatát Ukrajna területi integritásának elismeréséről és az amerikai szaúdi-ellenes szankciós politika belebegtetésével sugall egyfajta passzivitást, amivel "belső" konfliktussá keretezi az orosz fél egy szomszédos országuk lerohanási kísérletét és az azóta tartó fegyveres konfliktust. A háborús helyzet normalizálódása és a gazdasági aktualitások boncolgatása Putyin elnök számára kedvező folyamatok, az orosz narratívában a nyugati szövetségesek szankciós politikája, mint önkárosító irracionalitás jelenik meg, melyeket megkerülni a racionalitás szükségszerűsége, kvázi technikai részlet. (RT, 2022.10.11.)

China Daily

A Kínai Kommunista Párt tulajdonában álló nemzetközi lap gazdasági hasábjain az OPEC+ egyhangú döntésének másnapján "proaktív, megelőző" döntésről és globális bizonytalanságról beszélnek, melyhez kontextust nem fűznek. A lap a felmerült európai energiahiánnyal kapcsolatban tematizálta az OPEC döntését, majd a szaúdi nyilatkozatok idézésével elutasította. Megjelenik a "gazdagok arroganciája" ("wealth arrogance"), mint nyugati viselkedési minta: implicit számonkérése az értékrendi döntésnek, a természetjog méltatása. A narratíva értelmében a nyugati világ jóléte elvényteleníti a kiállást, geopolitikai vagy erkölcsi vonatkozásoktól függetlenül, míg a szegény afrikai és ázsiai kőolaj-kitermelő országok magasabb árkövetelése csupán szegénységükből fakadóan legitim, anélkül, hogy felvetődne a belső strukturális hierarchiából és egyenlőtlenségekből fakadó szegénység és jogfosztottság vagy az erőszak kérdése. (CD, 2022.10.05.)

A kínai portál az amerikai-szaúdi viszonyról is hosszabban ír. Hosszabb konfliktussal nem számol, de Biden elnök komplex politikai helyzetét kifejti a lap: belpolitikailag a demokrata és zöld erők igyekeznek a dekarbonizáció felé mozogni, míg a globális politika szintjén épp az orosz-barát szövetség zsarolási eszközeként jelenik meg az olaj kínálatának csökkentése. A kínai ipar számára az olcsó olajár és az orosz pozíciót aláaknázó kínálati lazítás talán még a jelenlegi helyzetnél is jobban kedvezett volna. Így a Kínai Népköztársaság geopolitikai értelemben Európa leértékelődésének és az USA decentralizálódásának következtében még a bizonytalanság egyik nyerteseként is pozicionalizálódhat. (CD, 2022.10.12.)

Konklúzió

A cikk lezárásaképp az egyértelműsége törekvés logikáját alkalmazzuk a fentebb elemzettekre. Minthogy állításunk középpontja a termelés lehetősége az értékek dialógusában szerkezet reprezentációja, a Harun Farocki filmjeiben is állhatatosan megfogalmazódó alapvetést kell kritika tárgyává tenni nem csak a politikai gazdaságtan úttörőinek és gondolkodóinak védelmében, de a világról alkotott megfontolásaink okán is. Farocki Bilderkrieg (1994) és Erkennen und Verfolgen (2003) című munkáinak egyik célkitűzése, hogy vászonra vigye a technika tragédiáját, mely a termelés és a pusztítás mély azonosságának fellelésében keresendő. Úgy gondoljuk, hogy a politikai gazdaságtan egyik különösen jelentős bizonyításának abban kell állnia, hogy beláthatja az irányítás szerepét és megütközését a hamis technológiák leleplezése során (lásd: anarchia lehetősége). Ezért kezdtük az irányítás kérdésének tisztázását

segítő aspektusként elemzésünket a koordináció és dekarbonizáció kontextusában a külső és belső megváltozásával, majd térünk rá a sajtóban megjelentek összeírására és kapcsolódásainak láttatására. (Ilyen volt azon narratív elemek hasonlósága, melyek a külső jelenlétének lehetőségére vezettek: „Kína és Oroszország biztosították jólétünk alapját.” (Josep Borrell) és a „gazdagok arroganciája” retorikája, miként a belső fennmaradásának lehetősége: „Az Egyesült Államok gondoskodott a biztonságunkról.” (Josep Borrell) és a The Washington Post megállapítása, miszerint Macron és Biden is találkozott a korábban diplomáciai karanténba zárt szaúdi uralkodóval.) Most pedig, minthogy a termelési kultúrák váltakozását a háborúban kellene kifejeznünk, hogy a kapitalizmusnélkülit felfedve szakmánk közös történetét ne, mint ártást keljen bemutatnunk, hanem mint győzelmet, az igazságban kitartás győzelmét (a genetikus-kulturális szükségszerűségében).

Közös belátásunk alapjául az szolgál, hogy az irányítás egyedülként képes az emlékezet valóságát újraalkotni, tehát a jövőkép megmásíthatatlanságát hirdetni. Hamis emlékezés: A jövőkép nélküli ítélet, a jelenlét tagadása a fennmaradás reálutópiájában. Az ábránd pedig, mely képes vezetni a tulajdonképpeni létrehozásában, kizárólag az irányításban szükségszerű a megbékélés kiküzdésében. Ekképp elengedhetetlen az a filozófiai hagyományban is minduntalan velünk lévő igény, ami megteremti a tehetetlenség lezárulásában (értsd dekarbonizáció) a szabályszerűséget, mely perifériakusság, így viszont az irracionális bekövetkezése és mechanizmusa. Állításunkat végső soron mindezek végigvitele magyarázza, a dekarbonizáció piaci mechanizmusát, a megbocsátás dialektikáját. Ekképp az OPEC+ október 5-ei döntése az elmélet fordulata (lásd Borrell-tétel), lényegileg metaforikus (átkódolt), és közös a megbékélés artikulációjában.

Irodalomjegyzék

1. Josep Borrell:
 - a. https://www.eeas.europa.eu/eeas/eu-ambassadors-annual-conference-2022-ope-ning-speech-high-representative-josep-borrell_en
2. OPEC:
 - a. https://www.opec.org/opec_web/en/press_room/7021.htm
 - b. https://www.opec.org/opec_web/static_files_project/media/downloads/Production%20table%20-%203rd%20ONOMM.pdf
 - c. https://www.opec.org/opec_web/en/data_graphs/40.htm?fbclid=IwAR1UuUB6aOqDFsLnZURJgqpVuG1fX0KD-ins_s4s1_xwq5jKgV2UihjJz8
3. US:
 - a. <https://www.washingtonpost.com/world/2022/10/06/opec-production-cut-recession-europe/>
 - b. <https://www.washingtonpost.com/politics/2022/10/10/if-opec-is-cartel-its-not-very-good-one/>
4. UK:

- a. <https://www.theguardian.com/business/2022/oct/05/fears-grow-over-oil-price-as-opec-agrees-to-cut-output#>
 - b. <https://www.theguardian.com/us-news/2022/oct/13/us-saudi-arabia-oil-supply-opec-russia-war-ukraine>
5. DE:
- a. <https://www.dw.com/en/oil-producers-to-slash-output/a-63346688>
 - b. <https://www.dw.com/en/saudi-arabia-opec-decision-to-reduce-oil-production-purely-economic/a-63421428>
 - c. https://www.destatis.de/DE/Presse/Pressemitteilungen/2022/10/PD22_424_421.html
6. CCCP:
- a. <https://www.rt.com/business/564116-opec-confirms-oil-production-cut/>
 - b. <https://www.rt.com/business/564473-putin-russia-global-energy-market/>
7. CH:
- a. <https://global.chinadaily.com.cn/a/202210/06/WS633ede5ca310fd2b29e7b265.html>
 - b. <https://global.chinadaily.com.cn/a/202210/12/WS634623c6a310fd2b29e7c01b.html>
8. Lukács, Gy. Esztétikai kultúra. 1910
9. Tirole, J. Közgazdaságtan a közjóért. Osiris Kiadó, Budapest, 2021.
10. Lits, B. és Lits, L. Virrasztás és konjunktúra. 2022
11. ford. Tőzsér, E. (2022). Ferenc pápa: A megbocsátásnak egy irgalmas gyóntató alázatos jóságán keresztül kell érkeznie! <https://www.magyarKurir.hu>
12. Pál, T. és Lakatos, Cs. (2020) A megbocsátás hatása a párkapcsolati működésre. Studia Universitatis Babeş-Bolyai, Theologia Reformata Transylvania, 65/